

บทความวิจัย (Research Article)

การบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ACADEMIC RISK MANAGEMENT IN SMALL-SIZED PRIMARY SCHOOLS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

Received: May 8, 2018

Revised: June 21, 2018

Accepted: July 2, 2018

ศิริรัชฎ์ ติตะ^{1*} และฉลอง ชาตรุประชวิน²

Sirirach Tita^{1*} and Chalong Chatrurachewin²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: Srirat2504@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาการบริหารวิชาการ ความเสี่ยงทางวิชาการ และกระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ด้วยการสังเคราะห์เอกสาร การสอบถามผู้บริหารและครูวิชาการและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน 2) การสร้างและตรวจสอบองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และ 3) การประเมินการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยการสอบถามผู้บริหารและครูวิชาการ จำนวน 752 คน

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย กระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ 7 ขั้นตอน องค์ประกอบในการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการมี 4 องค์ประกอบ และผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารและครูวิชาการ เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The objective of this research study was to present the academic risk management in small-size primary schools under the Primary Educational Service Area Office (PESAO). The research operations were conducted in 3 steps: 1) to study the process of academic risk management in the small-sized primary school by documentary synthesis, the questionnaire survey of small-sized primary principals and teaching staff including interview with 5 educational experts, 2) to draft and review the components for academic risk management in the small-size primary schools by a focus group of 9 experts, and 3) to assess the components for academic risk management by the questionnaire survey of 752 small-sized primary school principals and teaching staff.

The research presented 7-step process of academic risk management for the small-size primary schools, 4 components that affected academic risk management in the small-sized primary schools and the assessment of academic risk management as whole was rated at high beneficial and possible to implement in the small-sized primary school.

Keywords: Academic Risk Management, Small-sized Primary School

ความเป็นมาของปัญหา

ในศตวรรษที่ 21 ภาวะของโลกเปลี่ยนแปลงผ่าน (Transformation) จากเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ (Industrial economy to Knowledge-based economy) โดยที่ทรัพยากรมนุษย์ที่มีการศึกษาและทักษะจะเป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่ามากที่สุด แต่ละประเทศจึงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศตนเอง เพื่อเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ ประเทศไทยก็พัฒนาทรัพยากรมนุษย์เช่นกัน แต่กลับไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร มีปัญหาด้านคุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษา ทั้งๆ ที่นักการศึกษา นักวิชาการทางการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ได้พยายามหาวิธีการบริหารจัดการอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหา (Sukkho, 2013, pp. 79-81) การบริหารจัดการระบบการศึกษาจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น เป้าหมาย การจัดการ โครงสร้าง เนื้อหา ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ โดยผ่านกระบวนการศึกษาที่มีการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย หากพิจารณาทั้งระบบจะเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนั้นมากมาย อาจส่งผลต่อความเสียหายหรือความล้มเหลว หรือลดโอกาสที่จะบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย จัดว่าเป็นความเสี่ยงด้านคุณภาพการศึกษา (Soontrayud, 2007, p. 243) สอดคล้องกับข้อมูลการศึกษาของสำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. 2558-2561 ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กสภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า ปัจจัยด้านผู้รับบริการเป็นโอกาสต่อการพัฒนาด้านการเมืองและนโยบาย มีโอกาสต่อการพัฒนา คือนโยบายการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก มีความต่อเนื่อง มีการควมรวม มีแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ การสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการเงินมี

การบริหารจัดการลักษณะเงินอุดหนุนทำให้สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินได้ ด้านเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้โรงเรียนสามารถประยุกต์ใช้เพื่อการเรียนการสอนและการบริหารจัดการได้ ด้านสังคม วัฒนธรรมและประชากร มีความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านและแหล่งเรียนรู้ ส่งผลให้สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นได้ ส่วนสภาพแวดล้อมภายใน พบว่า ด้านโครงสร้างของโรงเรียนมีความเข้มแข็ง มีการกระจายอำนาจที่บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม มีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านการเงินและด้านการบริหารทั่วไป แต่ที่เป็นจุดอ่อนต่อการบริหารจัดการ คือ 1) ปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้น่า 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการประชากรมีแนวโน้มลดลง ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนมากขึ้น จำนวนนักเรียนลดลง ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดทักษะในการบริหารจัดการโรงเรียน 3) ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัด และไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนขนาดเล็กที่ ประชากรมีฐานะยากจน ไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา 5) โรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนครู จำนวนครูไม่ครบชั้น ไม่ครบตามรายวิชาเอก ครูย้ายออกบ่อย ครูขาดขวัญและกำลังใจ และไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายได้ จึงส่งผลทำให้ประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กไม่เป็นที่ไปตามเป้าหมาย (Bureau of Policy and Planning, 2015, pp. 3-9)

จากปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความเสียหายหรือความล้มเหลว หรือลดโอกาสที่จะบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายในการจัดการศึกษา ในด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านการขาดแคลนครู เป็นความเสี่ยงที่สถานศึกษาต้องมีมาตรการควบคุม ทาวิธีการลดโอกาสที่เกิดผลกระทบต่อจัดการศึกษา การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน (Wannasri, 2014, p. 3) ซึ่งสอดคล้องกับ Chuaitraklu (2008, p. 318) พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ คือ ด้านการเรียนการสอน และแนวทางการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอนควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและหามาตรการในการป้องกันความเสี่ยง รวมไปถึงถ่ายโอนความเสี่ยง ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงสาเหตุหรือปัจจัยเสี่ยงซึ่งก่อให้เกิดความล้มเหลวทางการศึกษา และส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพการจัดการศึกษา ไม่เป็นที่ไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 ลงมา) ที่มีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสม โดยลดมูลเหตุของแต่ละโอกาสที่ก่อให้เกิดความเสียหาย และให้ระดับและขนาดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ หรือควบคุมได้อย่างเป็นระบบ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารวิชาการ ความเสี่ยงทางวิชาการและกระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อประเมินการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการบริหารวิชาการ ความเสี่ยงทางวิชาการและกระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. ศึกษาการบริหารวิชาการ ความเสี่ยงทางวิชาการ และกระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ตารางการสังเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสร้างข้อสรุป
2. การสอบถามความเสี่ยงทางวิชาการ โดยสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารและครูวิชาการ นำข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารขั้นที่ 1 มาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีการระบุความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เกี่ยวกับโอกาสที่เกิดและผลกระทบที่เกิดจากรisk ทางวิชาการที่ระบุไว้ ประชากรเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 ลงมา) ทั่วประเทศ จำนวน 15,577 โรงเรียน 4 ภาค รวม 77 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูวิชาการ จำนวน 376 โรงเรียนๆ ละ 2 คน จำนวน 752 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยสุ่มตัวอย่างจำนวนจังหวัด จำนวนโรงเรียนและชื่อโรงเรียนได้ภาคเหนือ 4 จังหวัด 94 โรงเรียน ภาคกลาง 6 จังหวัด 61 โรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 จังหวัด 173 โรงเรียน และภาคใต้ 3 จังหวัด 48 โรงเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การหาคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และคัดเลือกแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60-1.00

นำแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient: α) นำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเทียบเคียงกับประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูวิชาการในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 30 โรงเรียนๆ ละ 2 คน รวม 60 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70 การวิเคราะห์แบบสอบถามโดยใช้ค่าร้อยละ สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ โดยการประเมินจากโอกาสที่จะเกิด (Likelihood) ผลกระทบ (Impact) และระดับความเสี่ยง (Degree of Risk) จากสูตร ระดับความเสี่ยง = ระดับโอกาส x ระดับผลกระทบของความเสี่ยง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอแบบพรรณนาความเรียง

3. การสัมภาษณ์กระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและการสอบถามความเสี่ยงทางวิชาการจาก ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มากำหนดเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 5 คน เกี่ยวกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่ การสร้างข้อสรุปและนำเสนอแบบพรรณนาความเรียง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการนำผลการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ความคิดเห็นจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการระบุความเสี่ยงทางวิชาการของผู้บริหารและครูวิชาการ และการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ในขั้นตอนที่ 1 มายกร่างการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. การตรวจสอบองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยนำร่างการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อพิจารณาหาฉันทมติ (Consensus) และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ประชากรเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 15,577 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 376 โรงเรียนๆ ละ 2 คน จำนวน 752 คน (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเดิม) ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) เช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ ในการนำการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปใช้ ลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารวิชาการ ความเสี่ยงทางวิชาการและกระบวนการการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาการบริหารวิชาการ ความเสี่ยงทางวิชาการและกระบวนการการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 3 ข้อย่อย ดังนี้

1.1.1 ผลการศึกษาการบริหารวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า มี 6 ด้านได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี 5) การวัดผลและประเมินผล และ 6) การนิเทศการศึกษา

1.1.2 ผลการศึกษาความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า มีการระบุความเสี่ยงได้ 9 ด้าน ได้แก่ 1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ 2) ความเสี่ยงด้านงบประมาณ 3) ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบ 4) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) ความเสี่ยงด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี 8) ความเสี่ยงด้านการวัดผลและประเมินผล และ 9) ความเสี่ยงด้านการนิเทศการศึกษา

1.1.3 ผลการศึกษากระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมภายใน 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การระบุความเสี่ยง 4) การประเมินความเสี่ยง 5) การตอบสนองความเสี่ยง 6) กิจกรรมควบคุม 7) สารสนเทศและการสื่อสาร และ 8) การติดตามประเมินผล

1.2 ผลการสอบถามความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม ถามผู้บริหารและครูวิชาการ พบว่า ความเสี่ยงทางวิชาการ ที่มีการระบุความเสี่ยงไว้ทั้ง 9 ด้าน มีความเสี่ยงสูงทุกด้าน ได้แก่ 1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ 2) ความเสี่ยงด้านงบประมาณ 3) ความเสี่ยงด้านกฎระเบียบ 4) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) ความเสี่ยงด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี 8) ความเสี่ยงด้านการวัดผลและประเมินผล และ 9) ความเสี่ยงด้านการนิเทศการศึกษา

1.3 ผลการสัมภาษณ์กระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมภายใน 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การระบุความเสี่ยง ประกอบด้วย 3.1) ด้านกลยุทธ์ 3.2) ด้านงบประมาณ 3.3) ด้านกฎระเบียบ 3.4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3.5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3.6) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3.7) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี 3.8) การวัดและประเมินผล 3.9) ด้านการนิเทศการศึกษา 4) การประเมินความเสี่ยง 5) การตอบสนองความเสี่ยง 6) กิจกรรมควบคุม ประกอบด้วย 6.1) ด้านกลยุทธ์ 6.2) ด้านงบประมาณ 6.3) ด้านกฎระเบียบ 6.4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 6.5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6.6) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 6.7) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี 6.8) ด้านการวัดผลและประเมินผล 6.9) ด้านการนิเทศการศึกษา 7) ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และ 8) การติดตามประเมินผล

2. ผลการสร้างและตรวจสอบองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน พบว่า การบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง มี 4 รายการ องค์ประกอบที่ 2 สภาพแวดล้อมภายในทางวิชาการ มี 6 รายการ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ทางวิชาการ มี 4 รายการ 2) การระบุความเสี่ยง ประกอบด้วย 2.1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มี 4 รายการ 2.2) ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 6 รายการ 2.3) ด้านพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มี 3 รายการ 2.4) ด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี มี 3 รายการ 2.5) ด้านการวัดและประเมินผล มี 4 รายการ 2.6) ด้านการนิเทศการศึกษา มี 2 รายการ 3) การประเมินความเสี่ยงทางวิชาการ มีความเสี่ยงสูง 22 รายการ 4) การตอบสนองความเสี่ยง เป็นการควบคุม มี 19 รายการ และการหลีกเลี่ยง มี 3 รายการ 5) กิจกรรมควบคุม มี 22 รายการ 6) ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารทางวิชาการ มี 5 รายการ และ 7) การติดตามประเมินผลทางวิชาการ มี 4 รายการ และองค์ประกอบที่ 4 คุณภาพผู้เรียน มี 2 รายการ

3. ผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า การบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง องค์ประกอบที่ 2 สภาพแวดล้อมภายในทางวิชาการ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ทางวิชาการ 2) การระบุความเสี่ยงทางวิชาการ 3) การประเมินความเสี่ยงทางวิชาการ 4) การตอบสนอง

ความเสี่ยงทางวิชาการ 5) กิจกรรมควบคุมความเสี่ยงทางวิชาการ 6) ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารทางวิชาการ และ 7) การติดตามประเมินผลทางวิชาการ และองค์ประกอบที่ 4 คุณภาพผู้เรียน มีรายละเอียดในการอภิปรายผล ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 โครงสร้างการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย 1.1) คณะกรรมการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียน 1.2) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียน 1.3) คณะกรรมการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียน 1.4) บทบาทหน้าที่ของคณะดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงในโรงเรียน ทั้งนี้เพราะการจัดโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงจะต้องพิจารณาความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนบุคลากรน้อย จะมีข้อจำกัดในการปฏิบัติจริงและต้องอาศัยความร่วมมือกับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ซึ่งในการมอบบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ Suttipong (2014, p. 65) พบว่า โครงสร้างการบริหารความเสี่ยงช่วยให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการพัฒนางาน หรือดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในองค์กร ให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการกำกับดูแลและควบคุมการบริหารความเสี่ยงภายใต้นโยบายของคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง และคณะกรรมการทำงานบริหารความเสี่ยงขององค์กร

องค์ประกอบที่ 2 สภาพแวดล้อมภายในทางวิชาการ ประกอบด้วย 2.1) สร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ดี เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน เปิดใจ ยอมรับความคิดเห็นและความแตกต่างระหว่างบุคคล 2.2) กำหนดนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน 2.3) จัดโครงสร้างการบริหารงานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน 2.4) กระจายอำนาจและมอบหมายหน้าที่ทางวิชาการให้ตรงกับความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล 2.5) สร้างความตระหนักให้ผู้บริหารและครูในหน้าที่ ความรับผิดชอบ คุณธรรม จริยธรรม ขยัน มุ่งมั่น ทุ่มเทในการทำงานสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิชาการ 2.6) พัฒนาศักยภาพของผู้บริหารและครู ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ บรรยากาศของการทำงานที่มีความรักความผูกพันของเพื่อนร่วมงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Soontayud (2007, p. 60) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในหรืออิทธิพลภายในด้านโครงสร้างนโยบายสถานศึกษา ผลผลิตและการบริการ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ บุคลากรและประสิทธิภาพทางการเงินจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาที่เป็นความเสี่ยงที่สำคัญที่สุด คือ ด้านผลผลิตและการบริการที่ถือว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษา อาจกล่าวได้ว่า คุณภาพนักเรียนและความเป็นมาตรฐานของการบริหารจัดการเป็นหัวใจสำคัญของระบบการบริหารจัดการที่หวังผลและเป้าหมายสำคัญ

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ทางวิชาการ ประกอบด้วย 1.1) ป้องกันการเกิดความเสี่ยงทางวิชาการที่ส่งผลกระทบต่อระดับคุณภาพการศึกษา ตามเป้าหมายของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาชาติ 1.2) ลดโอกาสและผลกระทบจากความเสียหายทางวิชาการที่ส่งผลกระทบต่อระดับคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาชาติ 1.3) สร้างความตระหนัก การรับรู้ และเข้าใจถึงความเสี่ยงทางวิชาการและจัดการความเสี่ยงที่เกิดกับการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพ การศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาชาติ 1.4) ส่งเสริมการตัดสินใจในการระบุและเลือกทางเลือกที่เกิดขึ้นโดยหาวิธีการและ

แนวทางตอบสนองความเสี่ยงในการกำกับการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ เพราะวัตถุประสงค์ทางวิชาการ เป็นการกำหนดภาพความสำเร็จของการดำเนินการในทุกชั้นตอนของกระบวนการบริหารความเสี่ยง ซึ่งสอดคล้องกับ Namchiantai (2012, p. 8) กล่าวว่า เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและเป็นแนวทางตรวจสอบประเมินผลการดำเนินการของสถานศึกษา 2) การระบุนโยบายความเสี่ยงทางวิชาการ ประกอบด้วย 2.1) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ หลักสูตรเป็นตัวกำหนดเป้าหมายของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนไปถึงเป้าหมายในการเรียนการสอน ใช้วิธีการควบคุมและหลีกเลี่ยง โดยโรงเรียนต้องมีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ Pongchai, et al. (2011, pp. 31-41) พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ควรจัดอบรมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ วิเคราะห์หลักสูตรอย่างถูกต้อง โดยการรวมกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อร่วมกันจัดทำ จัดสัมมนาหลักสูตรภายในโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กและมีการประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยบุคคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กร่วมกับ บุคลากรภายนอก และมีการนิเทศติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ 2.2) ความเสี่ยงด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ใช้วิธีการควบคุมและหลีกเลี่ยงโดยใช้การบูรณาการเรียนการสอนและการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับ Pongchai, et al. (2011, pp. 31-41) พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนคือการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถตรงกับภาระงานที่รับผิดชอบในทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การส่งนักศึกษาฝึกสอนวิชาเอกที่โรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้นหรือไม่ตรงเอก การสนับสนุนการศึกษาคุณภาพในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ สร้างแรงจูงใจให้แก่ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ 2.3) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ใช้วิธีการควบคุมโดยประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือชุมชนในการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การสำรวจแหล่งเรียนรู้เพื่อนำข้อมูลมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการใช้ทักษะปฏิบัติ สอดคล้องกับ Chuaitraklu (2008, p. 299) สรุปวิธีการบริหารความเสี่ยงด้านแหล่งเรียนรู้ โดยจัดทำแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้ประโยชน์ร่วมกัน และสนับสนุนให้ครูนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2.4) ความเสี่ยงด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี พบว่า มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ใช้วิธีการควบคุมโดยส่งครูเข้ารับการอบรมการใช้สื่อ ทักษะการผลิตสื่อและการหานวัตกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทันสมัยและคุ้มค่าใช้ในการเรียนการสอน ทั้งนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้โรงเรียนสามารถประยุกต์ใช้เพื่อการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ แต่เทคโนโลยีมีราคาสูง และปรับเปลี่ยนบ่อยส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีภาระค่าใช้จ่ายสูง ขาดแคลนงบประมาณจึงไม่สามารถบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับ Kon-yhue (2015, pp. 1320-1330) พบว่า การจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนสื่อและนวัตกรรม สื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับ Tra-Ngarn (2016, pp. 157-172) กล่าวว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ช่วยให้ความสะดวกในการบริหารจัดการและการเรียนการสอน กระตุ้น

ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ช่วยบูรณาการการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 2.5) ความเสี่ยงด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ใช้วิธีการควบคุมโดยครูปรับวิธีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพจริง เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับ Chuaitraku (2008, p. 299) สรุปรูปวิธีการบริหารความเสี่ยงด้านการวัดผลและประเมินผลโดยจัดทำคู่มือการวัด ประเมินผล แบบวัดและประเมิน แบบรายงานผลและจัดอบรมให้ความรู้ เรื่องการวัดและการประเมิน 2.6) ความเสี่ยงด้านการนิเทศ พบว่า มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ใช้วิธีการควบคุม โดยผู้บริหารนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่องและสร้างความตระหนักให้ครู พัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ทั้งนี้การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน สอดคล้องกับ William; Mattox (as cited in Wattana, 2013, p. 69) ผลการวิจัย พบว่า ครูใหญ่มักมอบหมายความรับผิดชอบงานประเมินผลในหัวหน้าสายวิชาการ การใช้เวลาปรับปรุงการเรียนการสอน การเยี่ยมห้องเรียนและการประเมินผลมีจำกัดและน้อย ครูใหญ่ใช้วิธีการแนะนำครูมากกว่าการใช้วิธีการจัดอบรม ครูและนักเรียนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การทำหน้าที่ของครูใหญ่ในการประเมินครู สังเกตการณ์สอน การใช้แบบทดสอบ และประชุมปรึกษาหารือกัน ความต้องการในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา 3) การประเมินความเสี่ยงทางวิชาการ ประกอบด้วย ความเสี่ยงสูงทุกรายการ ทั้งนี้ เพราะการคาดคะเนหรือคำนวณโอกาสที่จะเกิดหรือสาเหตุที่นำไปสู่ความเสียหายทางวิชาการ วิเคราะห์ผลกระทบ จัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยงโดยมีเกณฑ์การประเมินที่มีมาตรฐานที่แตกต่างกันแต่ละประเภท และสามารถระบุและควบคุมความรุนแรงที่มีผลกระทบต่อโรงเรียน และค้นหาความเสี่ยงที่มีความสำคัญส่งผลกระทบต่อโรงเรียนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้อง Suttipong (2014, p. 89) สรุปรูว่าเป็นการคาดคะเนโอกาสที่จะเกิดความเสียหาย หรือผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน โดยกำหนดระดับความเสี่ยง เพื่อให้จัดการความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพและจัดลำดับความเสี่ยง ซึ่งสามารถกำหนดเกณฑ์ได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 4) การตอบสนองความเสี่ยงทางวิชาการ ประกอบด้วย การควบคุมและการหลีกเลี่ยง ทั้งนี้ เพราะการหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับจัดการความเสี่ยง โดยยอมรับ หลีกเลี่ยง การส่งต่อ และการควบคุมเหตุการณ์ที่เป็นความเสี่ยงทางวิชาการ เพื่อลดโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงและลดระดับความรุนแรงของผลกระทบต่อให้อยู่ในระดับที่โรงเรียนยอมรับได้ ด้วยวิธีจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสมที่สุดและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนมากที่สุด สอดคล้องกับ Suttipong (2014, p. 95) สรุปรูว่าเป็นกระบวนการที่ใช้กลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพความเสี่ยงตามศักยภาพขององค์กร โดยการเลือกกลวิธีในการจัดการแต่ละความเสี่ยงที่องค์กรสามารถยอมรับได้ เพื่อลดผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความเสี่ยงให้น้อยลงหรือหมดไป 5) กิจกรรมควบคุมความเสี่ยงทางวิชาการ ประกอบด้วย กิจกรรมที่ลดโอกาสและผลกระทบต่อตามการระบุความเสี่ยง ทั้งนี้ เพราะวิธีการควบคุม ฝั่าระวัง ไม่ให้เกิดความเสี่ยงทางวิชาการและหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับจัดการความเสี่ยง โดยมีมาตรการควบคุมความเสี่ยง การชี้แนะ แก้ไขข้อผิดพลาด ปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือในการป้องกัน หรือทดสอบอย่างเป็นระบบ โดยมอบหมายผู้รับผิดชอบและกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จ สอดคล้องกับ Suttipong (2014, p. 95) สรุปรูว่ากิจกรรมการควบคุมเป็น

การกำหนดขั้นตอนกระบวนการ วิธีการปฏิบัติงานและทำให้มั่นใจได้ว่าผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมได้ดำเนินการสอดคล้องกับทิศทางที่ต้องการ สามารถช่วยป้องกันและชี้ให้เห็นความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ได้ 6) ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารทางวิชาการ ประกอบด้วย 6.1) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงเพื่อรับผิดชอบการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ และสนับสนุนการนำการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการสู่การปฏิบัติ 6.2) จัดประชุมชี้แจงสร้างความรู้ความเข้าใจนโยบายการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการให้ครูและบุคลากรทราบ 6.3) จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงทางวิชาการโดยระบุขั้นตอน วิธีการ ผู้รับผิดชอบและระยะเวลา 6.4) แลกเปลี่ยนเผยแพร่ข้อมูลและบูรณาการการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการกับงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 6.5) การเผยแพร่ผลงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการไปยังโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกัน ทั้งนี้ เพราะกระบวนการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้านความเสี่ยงที่ถูกต้องและแม่นยำ ส่งเสริมให้มีความตระหนักและเข้าใจระหว่างผู้มีส่วนร่วมทั้งหมด สอดคล้องกับ Sa-ardchome (2007, pp. 95-109) กล่าวว่า การสื่อสารถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในทุกๆ ด้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความเข้าใจที่ตรงกันอย่างทั่วถึง โดยมีการเปิดช่องทางการสื่อสารข้อมูลด้านการบริหารความเสี่ยงให้กับผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาได้รับทราบข้อมูลต่างๆ 7) การติดตามประเมินผลทางวิชาการ ประกอบด้วย 7.1) ทำแผนกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการความเสี่ยงทางวิชาการที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง 7.2) แลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดการความเสี่ยงทางวิชาการ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สถานศึกษา สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 7.3) จัดให้มีการประเมินผลการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ 7.4) จัดประชุมสรุปรายงานผลการจัดการความเสี่ยงทางวิชาการและทบทวนการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงทางวิชาการทุกสิ้นปีการศึกษา ทั้งนี้ การติดตาม เฝ้าระวัง ประเมินผลและทบทวนผลการดำเนินการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าการดำเนินการหรือระบบการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงพอและส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพ สอดคล้องกับ Sa-ardchome (2007, pp. 95-109) ได้กล่าวถึงการติดตามผลและเฝ้าระวังความเสี่ยง โดยการกำหนดให้มีการติดตามและประเมินผลว่าแต่ละหน่วยงานมีการประเมินผลของความเสี่ยงที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ามาตรการในการป้องกันความเสี่ยงมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปฏิบัติจริง สามารถลดหรือป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้

องค์ประกอบที่ 4 คุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) ผู้เรียนมีคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาชาติ ทั้งนี้คุณภาพผู้เรียน เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (Office of Basic Education Commission, 2016, p. 5) อธิบายมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนหมายถึงผลการเรียนรู้ที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะตามหลักสูตรสถานศึกษาและมีพัฒนาการในด้านการอ่าน คณิตวิเคราะห์และเขียน สมรรถนะที่สำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2. ผลการประเมินการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม พบว่า มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นองค์ประกอบในการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีความครอบคลุมทุกภารกิจในการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่สร้างขึ้น ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารความเสี่ยงเป็นผู้ช่วยถ่วงดุลสอดคล้องกับ Namchiangtai (2012, p. 3) ได้กล่าวถึงการดำเนินการตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา จะได้ประโยชน์ต้องมีระบบและกลไกในการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมกับสถานศึกษา มีแหล่งข้อมูลสำหรับผู้บริหารในการใช้ทรัพยากร สะท้อนให้เห็นภาพรวมของความเสี่ยงต่างๆ อาทิ ความเสี่ยงในด้านการเรียนการสอน ช่วยให้การบริหารจัดการทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาระดับความเสี่ยงในแต่ละกิจกรรมการใช้อำนาจดุลยพินิจของผู้บังคับบัญชา และประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยตรงต่อสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากผลการวิจัยการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ทำให้ได้องค์ประกอบในการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ จำนวน 4 องค์ประกอบ ซึ่งประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในการนำการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการไปใช้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ในแต่ละองค์ประกอบมีโครงสร้างการดำเนินงาน มีระบบและกลไกในการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมบริบทของสถานศึกษา มีกระบวนการบริหารที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ได้จากการศึกษาหลายขั้นตอน มีวัตถุประสงค์ทางวิชาการที่ชัดเจน จะส่งผลต่อการค้นหาปัจจัยเสี่ยงและการดำเนินการบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่พึงประสงค์ ดังนั้นหากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ หรือสังกัดอื่น จะนำการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการไปใช้ ควรศึกษาองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการอย่างละเอียด โดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมภายในทางวิชาการซึ่งเป็นปัจจัยเริ่มต้นของการบริหารความเสี่ยง ด้านกระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการ ซึ่งโรงเรียนควรมีการกำหนดกระบวนการบริหารความเสี่ยงทางวิชาการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน จำนวนบุคลากร ความร่วมมือจากชุมชน และความพร้อมของบุคลากรในการปฏิบัติงานบริหารความเสี่ยงในโรงเรียน เพื่อจะสามารถใช้การบริหารความเสี่ยงทางวิชาการในสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำแนวคิด และวิธีการจากการวิจัยครั้งนี้ไปปรับประยุกต์ใช้การบริหารความเสี่ยงด้านอื่นๆ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อาทิ ความเสี่ยงด้านกระบวนการเรียนรู้ที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เป็นต้น

References

- Bureau of Policy and Planning. (2015). *Strategic planning of development in small-scale elementary school (2015-2018)*. Bangkok: Office of Basic Education Commission. [in Thai]
- Chuaitraklu, D. (2008). Risk management in Basic Educational School (Doctoral dissertation). Bangkok: Silpakorn University. [in Thai]
- Kon-yhue, W. (2015). Risk management in mixed age classes elementary school in the area of lower northern of the school principals. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(1), 1320-1330. [in Thai]
- Namchiangtai, C. (2012). Risk management in the Law-Abidingness and the Academic Rules. *The Journal of government teacher and education officer*, 32(3), 3-13. [in Thai]
- Office of Basic Education Commission. (2016). *A guide to quality assessment in accordance with the standards of basic education for internal quality assessment of educational institutions*. Bangkok: The Bureau of Educational Testing. [in Thai]
- Pongchai, C., Na Soonthorn, T., & Mahakhantha, P. (2011). Problem and solution in Administration of Academic Affairs in small-scale elementary school affiliated with Saraburi Primary Educational Service Area Office (PESAO) 2. *Journal of Graduate Studies, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage*, 5(3), 31-41. [in Thai]
- Sa-ardchome, N. (2007). *Enterprise risk management*. Bangkok: Tharn Books. [in Thai]
- Soontrayud, T. (2007). *Academic risk management*. Bangkok: Netikulakarnpim. [in Thai]
- Sukkho, T. (2013). A good example is the best sermon. *Withayajarn Journal*, 113(10), 79-80. [in Thai]
- Suttipong, R. (2014). A risk management model for sports and recreation in the demonstration schools under the Office of Higher Education Commission. *Journal of Education Naresuan University*, 16(4), 55-70. [in Thai]
- Tra-Ngam, S. (2016). The academic affairs administration model for the schools under Office of the Private Education Commission. *Pathumthani University Academic Journal*, 8(2), 157-172. [in Thai]
- Wannasri, J. (2014). *Administration of academic affairs in school*. Phitsanulok: Rattanasuwan. [in Thai]
- Wattana, N. (2013). *A study of academic administration in the small-size primary school under Chonburi Provincial Primary Education Office* (Master thesis). Bangkok: Srinakharinwirot University. [in Thai]